

страхът от живота го довеждат до своеобразно бягство от реалността чрез идеологията. Развързката е дотолкова трагична, че решение се оказва самоубийството. Това, което установяваме веднага, е идейната последователност при коментирането на обявените романи. На първо място – нетърпимостта към идеологическата подкладка; на второ – своеобразните индивидуалистични възгледи, защитавани всякога и по всякакав начин („животът е многоглава хидра и не е за слаби и немислещи хора“); на трето – противопоставянето срещу учителството като своден типаж на интелигенцията. Самият разказ потвърждава, че П. П. Славейков вижда в разработването на подобни сюжети излишно хабене на творчески сили. За него духовните (и душевните) метаморфози имат съвършено други измерения, други са емоционалните преживявания на интелигенцията, други са художествено значимите проблеми на индивидуалното човешко съзнание. Тук не е нужно да посочвам какви – те са известни от философските и битови поеми на автора, сред които изпъкват усилията на твореца, волевото противопоставяне срещу съдбата и тълпата, амбицията да надмогнеш себе си, за да впечаташ в творението си собствената душа за поколенията. Цялата тази смислова насока оспорва съществуването на народническата идея и „учителската литература“, както в разработката на Хр. Максимов-Мирчо, така и на „ранния“ Елин Пелин. Чрез Китан Дожд П. П. Славейков буквално заявява: „Не си въобразявайте, че даскала с азбукито на своята наука и с един-два педагогически фокуса е културно същество и може да значи нещо в духовния живот“ (с. 51–52). Тук не е сериозно да се правят изводи от типа: Славейков се оказва прав за последвалия литературен развой (процес, в който не може да има прави и криви), но следва да се отбележи, че учителят като герой със специфични интелигентски проблеми бива изтласкан от центъра на литературната интерпретация. И още нещо – неговото съществуване започва не просто да се маргинализира, но да представя видоизменена същност: от волеви, знаещ и можещ социален тип в безволево, самосъжаляващо се и самоизолиращо се същество, вземано вече на подбив от околните⁷. Може би с редките изключения на образите на жената учител („Сълза Младенова“ от Елин Пелин и „Белите рози“ от Й. Йовков).

Всъщност наблюденията върху ненаписаните Пенчо-Славейкови романи би трябвало да започне с по-общото: идеите му за прозата, изказани, разбира се, мимоходом, в очерка за Доре Груда (с. 27). Ето този цитат: „Критиката всякога е била благосклонна към неговите творения, освен

⁷ Подобна опозиция ни представят например разказите на Елин Пелин „Напаст божия“ спрямо „Кал“.